

Є. С. ГНЕДИК

здобувач кафедри господарського права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Харків
e-mail: ev.gnedik@gmail.com

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЗА СУБ'ЄКТНИМ СКЛАДОМ

Досліджено стан та перспективи розвитку туристичної галузі в аспекті правового забезпечення туристичної діяльності та суб'єктного складу її учасників. Проаналізовано вимоги Закону України «Про туризм» щодо забезпечення захисту прав окремих учасників ринку туристичних послуг та здійснення туристичної діяльності в цілому, звернуто увагу на відносну дієвість створених у результаті проведення адміністративних реформ механізмів реалізації зазначених законодавчих положень щодо здійснення державного контролю за туристичною діяльністю. Звернуто увагу на господарську компетенцію туристичних операторів та туристичних агентів.

Ключові слова: туристична галузь, туристична діяльність, туристичний продукт, туристична індустрія, туристичні послуги.

Постановка проблеми. Сучасний туризм являє собою сферу соціально-економічного комплексу, яка в багатьох країнах перетворилася на індустрію, що бурхливо розвивається. Сьогодні у світі кожне 7-ме робоче місце припадає на туристичний бізнес. За прогнозами СОТ, до 2020 р. кількість міжнародних туристських відвідувань складе 1,6 млрд, тобто в 3 рази перевищить показники 2000 р. Щоденні витрати туристів, виключаючи авіапереваження, зростуть до 5 млрд дол. в день [1]. Викладене свідчить про виняткову важливість розвитку туризму для світової економіки взагалі та економіки України зокрема.

Для того щоб мати можливість визначити, як саме і якою мірою туризм впливає на економічний розвиток нашої держави, необхідно проаналізувати його функції. Серед останніх традиційно виділяють економічну, соціальну та гуманітарну функції. В аспекті представленого дослідження особливої уваги потребує економічна функція, яка реалізується у такому: 1) розвиток туризму сприяє притоку в країну значних грошових сум в іноземній валюті; 2) туризм є джерелом доходу для місцевого населення туристських центрів, оскільки розвиток туризму збільшує зайнятість працездатного населення, саме туризм виступає як одна з найбільш працевитратних галузей; 3) туристична діяльність стимулює розвиток галузей, пов'язаних з випуском предметів споживання, зокрема збільшує попит на сувенірне виробництво, що служить рекламою для туристичного центру; 4) туризм сприяє розвитку пізнавального та розважального бізнесу; 5) туристична діяльність сприяє розвитку всієї місцевої інфраструктури (транспортних підприємств, дорожнє будівництво, підприємства зв'язку тощо) [2, с. 17].

Цілком природно, що туристична галузь набуває дедалі більшого значення для економічного і соціального розвитку нашої держави. Економісти прогнозують, що розвиток туристичної сфери позитивно вплине на економічне зростання виробництва, зокрема, предметів споживання, агропромислового комплексу, спортивно-оздоровчих баз, розвиток дорожнього будівництва й транспорту, підприємств торгівлі й харчування, закладів культури тощо. Перспективи розвитку туризму в Україні визначаються дією широкого спектру ресурсних, екологічних, історико-культурних, соціальних, економічних і політичних чинників [3, с. 262]. При цьому звертається увага на дві основні тенденції, які існують у цій сфері: схильність до впливу зовнішніх економічних і політичних чинників і здатність швидко відновлювати свої обсяги у несприятливій обстановці [1].

Індустрія туризму утворюється з підприємств, що випускають товари й послуги, без яких не може обійтися ця сфера на сучасному етапі, а саме: 1) підприємства, що надають послуги з розміщення (готелі, мотелі, кемпінги, пансіонати, мебльовані кімнати, будинки відпочинку тощо), а також підприємства харчування, які є невід'ємною частиною підприємств, що надають послуги з розміщення (ресторани в готелях, їдальні в пансіонатах і будинках відпочинку); 2) туристичні фірми, що займаються організацією та реалізацією туристичних поїздок; 3) транспортні організації, які здійснюють туристські перевезення; 4) навчальні заклади з підготовки й підвищення кваліфікації спеціалістів туристської індустрії; 5) інформаційні й рекламні служби; 6) органи управління туристичною галуззю і науково-дослідні організації, що займаються збором та опрацюванням статистичних даних з туризму, упоряд-

куванням наукових прогнозів і наукових досліджень у сфері економіки й соціології туризму; 7) підприємства з виробництва товарів туристичного попиту; 8) підприємства роздрібною торгівлі з продажу товарів туристичного попиту [3, с. 264]. Як бачимо, індустрія туризму являє собою міжгалузевий комплекс підприємницьких структур з виробництва та реалізації туристичного продукту для внутрішнього й міжнародного туризму.

Окрім зазначених суб'єктів, обслуговуванням туристів здійснюють й інші суб'єкти господарювання, які хоча і не визначають туризм як основну сферу своєї діяльності, але за умов функціонування у місцях перебування туристів, спектр їх діяльності певною мірою розширюється. Йдеться про таксопарки, ресторани, кафе, підприємства сфери дозвілля (спортклуби, музеї, театри, зоопарки, казино, виставкові й конгресові зали тощо) [4, с. 49].

Таким чином, туристична індустрія з організаційної точки зору – це складна динамічна галузь економіки, яка включає в себе сукупність виробничих і невиробничих видів діяльності, спрямованих на виробництво товарів і надання послуг туристичного призначення, а саме формування туристичного продукту.

Відповідно до Закону України «Про туризм», туристичний продукт – це попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менш, ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо). Зауважимо, що туристична послуга є складовою туристичного продукту, але, якщо туристична послуга може бути придбана і спожита тільки в місці її виробництва, то туристичний продукт може бути придбаний і за місцем проживання, але спожитий тільки на місці виробництва туристичних послуг. Це означає, що туризм як товар реалізується у формі послуг.

Послуга туризму, як і послуга взагалі, являє собою дію певної споживчої вартості, що виражається в корисному ефекті, що задовольняє ту чи іншу потребу громадян та може носити майновий або немайновий характер. Зазначені два способи виробництва послуг обумовлюють і два види самих послуг: матеріальні (виробничі), опосередковані майном, і нематеріальні (невиробничі), не пов'язані з матеріальними продуктами, виробництво яких невіддільне від їх споживання.

Крім туристичних послуг, які є характерними переважно для цього виду діяльності, учасники відносин у сфері туризму, зокрема туристи, можуть придбавати супутні туристичні послуги та товари, що також значною мірою

позитивно впливає на економічний і соціальний розвиток регіону надання таких послуг.

З викладеного випливає, що туризм набуває все більшого значення як стратегічний орієнтир розвитку світової економіки в цілому та економічного і соціального розвитку окремих країн. Сучасний туризм виступає як фактор нарощування національного багатства і поліпшення життя населення. Будучи одним з найбільш ефективних секторів сучасної світової економіки, за своїми об'єктивними властивостями він здатен забезпечити високі прибутки та зайнятість робочої сили. З огляду на це держава повинна забезпечити ефективно правове регулювання туристичних відносин, яке, з одного боку, всіяко сприятиме розвитку цього сектору економіки, усуваючи штучні перешкоди ведення бізнесу, з другого – забезпечить на належному рівні захист прав і свобод учасників цих відносин, гарантуватиме безпеку та якість надання туристичних послуг, недопущення монополізму та недобросовісної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку окремих галузей національної економіки та ринків за видами послуг, у тому числі удосконалення регулюючого впливу держави у різних сферах національної економіки є предметом наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних фахівців, які здійснюють їх у межах різних галузей права. Так, проблеми правового регулювання ринків окремих видів діяльності та послуг досліджували такі вітчизняні вчені, як: О. М. Вінник, В. В. Добровольська, Д. В. Задихайло, В. К. Мамутов, В. М. Пашков, В. В. Резнікова, В. А. Устименко, О. В. Шаповалова, В. С. Щербина тощо. Однак ці вчені, присвячуючи наукові дослідження вивченню більш загальних питань, переважно не торкалися особливостей здійснення господарської діяльності в туристичній галузі.

Формулювання цілей. Метою цієї статті є дослідження економіко-правової характеристики ринку туристичних послуг шляхом встановлення особливостей суб'єктного складу окремих учасників туристичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Класифікатор видів економічної діяльності відображає як окремий вид лише туристичну діяльність, що здійснюється за окремими кодами залежно від суб'єктів такої діяльності [5]. Тобто поняття «туристична галузь» не знайшло свого належного відображення у цьому класифікаторі. З цього приводу О. В. Зінченко слушно зазначає, що законодавчо визначивши суб'єктів туристичної діяльності, існування яких є специфічною і необхідною умовою здійснення туристичної діяльності, можна прийти до висновку, що законодавець у спеціальному Законі України «Про туризм» (ст. 5) фактично визначає туристичну галузь як окрему галузь національної економіки та окреслює коло її суб'єктів [6, с. 129].

Отже, такі поняття, як туристична індустрія, туристичний продукт, туристична послуга, туризм характеризують одне явище, а саме туристичну діяльність, і саме це явище вимагає свого господарсько-правового визначення.

Для вирішення питань належного правового регулювання туризму, що забезпечить його сталий розвиток, суттєве значення має його класифікація за різними критеріями.

Так, законодавець у ст. 4 Закону України «Про туризм» виокремив такі форми та види туризму.

По-перше, *організаційними формами* туризму є міжнародний і внутрішній туризм. До *міжнародного туризму* належать: в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. *Внутрішнім туризмом* є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території.

По-друге, залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак існують такі *види туризму*: 1) дитячий; 2) молодіжний; 3) сімейний; 4) для осіб похилого віку; 5) для інвалідів; 6) культурно-пізнавальний; 7) лікувально-оздоровчий; 8) спортивний; 9) релігійний; 10) екологічний (зелений); 11) сільський; 12) підводний; 13) гірський; 14) пригодницький; 15) мисливський; 16) автомобільний; 17) самодіяльний тощо.

Привертає увагу те, що на сьогодні регулювання туристичної діяльності здійснюється на рівні конкретного суб'єкта господарювання, тобто вирішальне значення мають механізми саморегуляції, конкуренції, взаємодії між попитом і пропозицією і в цілому переважають горизонтальні зв'язки, що здійснюються системою договорів. За таких умов слід констатувати, що головним мотивом туристського виробництва є прибуток, суспільні інтереси без належної державної підтримки галузі відсуваються на другий план.

По мірі зростання капіталізації і відповідальності виробників туристичних продуктів формуються корпоративні і саморегульовані кластери. Ці об'єднання самостійно розробляють стандарти, контролюють питання якості та безпеки, пропонувані ринку туристичних продуктів. Кластерна модель розвитку туристичної діяльності має можливість з успіхом використовувати природні конкурентні переваги на конкретному регіональному рівні, навіть без запровадження спеціального режиму господарювання. Реалізуючи концепцію регіональної моделі туристичних кластерів необхідно враховувати можливість їх трансформації у відповідні виробничі об'єднання.

Разом із тим, на думку організаторів туристичної справи, саморегульовані організації, як правило, не вирішують цілий ряд проблем: 1) не враховують інтереси представників інших галузей регіональної економіки та громадськості; 2) не ведуть статистику, як наслідок, галузь розвивається наосліп, бізнес-рішення приймаються на основі інтуїції; 3) не реалізують єдину концепцію розвитку регіонального туризму, тому туризм розвивається безсистемно, стихійно [7, с. 7].

Як бачимо, регіональна кластерна модель організації туристичного бізнесу на основі представленої саморегуляції хоча і має суттєві переваги, але без відповідної державної підтримки апріорі не може бути високоефективною з точки зору як сталого розвитку туристичної галузі, так і задоволення суспільних інтересів. Щодо останніх, то слід звернути увагу на необхідність забезпечення соціального розвитку регіонів, особливо тих, які належать до депресивних.

Закон «Про туризм» (ст. 1) поділяє послуги та товари у цій сфері на *характерні туристичні послуги та товари*, тобто призначені для задоволення потреб споживачів, виробництво й надання яких суттєво скоротиться без їх реалізації особам, що подорожують, а також *супутні туристичні послуги та товари* – хоч і призначені для задоволення потреб туристів, але їх виробництво несуттєво скоротиться без реалізації туристам. Зазначимо, що важливу роль у туристичному бізнесі відіграє просування туристичного продукту до споживачів, яке охоплює комплекс заходів, спрямованих на створення та підготовку до реалізації туристичного продукту або окремих туристичних послуг. До таких заходів належать організація рекламно-ознайомлювальної діяльності, проведення або участь у спеціалізованих виставках, ярмарках, видання каталогів, буклетів тощо.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про туризм» учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність.

Суб'єктами, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність, як різновиду господарської діяльності (суб'єктами туристичної діяльності) є: 1) туристичні оператори – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг,

а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність; 2) туристичні агенти – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг; 3) інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг; 4) гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу – фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування; 5) фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо.

Перелік посад фахівців туристичного супроводу та кваліфікаційні вимоги до них визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері туризму та курортів, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері трудових відносин.

На думку О. В. Зінченко, законодавець наділив туристичних операторів спеціальною правосуб'єктністю щодо повного циклу робіт з організації подорожей, починаючи від пошуку об'єктів, правового, матеріально-технічного забезпечення подорожі до організації заходів щодо просування та реалізації турпродукту від свого імені або через турагента [6, с. 129]. При цьому, аналізуючи правовий статус туристичних операторів, необхідно звернути увагу на існуючі обмеження, які полягають у тому, що туристичним оператором може бути лише юридична особа. Це виражає обсяг господарської компетенції туристичних операторів та встановлює обмеження щодо їх легітимації.

Проблемам легітимації суб'єктів господарювання залежно від обсягів господарської компетенції належну увагу приділяють більшість науковців-господарників. Так, В. М. Пашков, аналізуючи зазначене питання, відзначав, що господарська компетенція тісно пов'язана з ознаками, які індивідуалізують визначений суб'єкт права. Індивідуалізація суб'єктів може здійснюватися за різними ознаками, тісно пов'язаними з тим, про що йде мова: громадяни, юридичні особи або інші суб'єкти [8, с. 107].

За ідеологією Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», факт реєстрації

суб'єкта господарювання є однією з ознак загальної легітимації, проте щодо спеціальної легітимації, залежно від суб'єктного складу та необхідності отримання спеціального дозволу виникають запитання.

Не викликає сумнівів, що *загальна* правоздатність як туристичних операторів, так і туристичних агентів реалізується через державну реєстрацію, проте законодавець обмежує спеціальну господарську компетенцію туристичних операторів як за суб'єктним складом, так і за необхідністю отримання спеціального дозволу – ліцензії.

Теоретичне висвітлення галузевої правової компетенції, тобто здатність суб'єкта бути учасником правовідносин у тій або іншій галузі права перш за все повинно ґрунтуватися на вимогах чинного законодавства. Загальна правоздатність, що є невід'ємною частиною господарської компетенції, не має абсолютного характеру та надає можливість юридичній особі мати юридичні права тільки у сфері, в якій зазначена правоздатність не втрачає свою юридичну силу у зв'язку з встановленням обмежень або загальної заборони. Це позитивна сфера функціонування інституту правоздатності юридичної особи. При цьому у сфері дії обмежень або загальної заборони існують особливості функціонування інституту правоздатності суб'єктів господарського права, який має більш складну структуру. Саме тут необхідно розрізнити сфери дії обмежень загального дозволу (вимога отримання спеціального дозволу (ліцензії) (ст. 14 ГК України) та сферу дії загального обмеження [8, с. 108].

У контексті аналізу туризму окремого аналізу потребує діяльність суб'єктів організаційно-господарського забезпечення. Так, відповідно до ст. 8 ГК України, держава, органи державної влади та органи місцевого самоврядування не є суб'єктами господарювання, їх господарська компетенція реалізується від імені відповідної установи. Однак незаперечним залишається факт існування об'єктивної колізії між суспільними потребами, інтересами бюрократії і ринкових суб'єктів. Це пояснюється тим, що розподільні процеси завжди перебувають під могутнім впливом інтересів специфічних груп, з одного боку, й індивідуальних переваг суб'єктів ринку – з другого. Відповідно будь-яка спроба гіпертрофувати те чи інше, тобто зробити вибір на користь однієї сторони, несе в собі величезний ризик спотворюючого впливу на виявлені суспільні потреби. Тобто наслідки тієї чи іншої економічної політики можуть бути непередбачуваними, навіть сама невизначеність може стати непередбачуваним наслідком [9, с. 81–84].

Аналіз діяльності суб'єктів організаційно-господарського забезпечення свідчить про наявність прогалин у її правовому регулюванні. Д. В. Задихайло обґрунтовано звертає увагу на те, що процес аналітично-оціночної діяльнос-

ті, формування цілей та самого алгоритму державного впливу, що утворює обов'язкову, необхідну і визначальну ланку в «технології» управлінської діяльності держави, значною мірою представлений прогалиною конституційно-правового регулювання, яка на рівні поточного законодавства хоча і компенсується, але суперечливо та фрагментарно [10, с. 131].

Висновки. Туристична діяльність являє собою вид господарської діяльності, спрямованої на надання туристичних послуг, а також виробництво і реалізацію товарів, призначених для осіб, які здійснюють туристичні послуги. Розвиток цієї діяльності здатен призвести до суттєвих позитивних змін в економічному і соціальному розвитку країни, а тому потребує державно-правової підтримки, спрямованої, з одного боку, на забезпечення безпеки та підвищення якості туристичних послуг, з другого – сприяння суб'єктам господарювання, які створюють та реалізують на ринку високоякісний туристичний продукт.

Сучасний стан правового регулювання туристичної діяльності в Україні свідчить, що така підтримка є вкрай недостатньою і зводиться переважно до встановлення спеціальної господарської компетенції окремих учасників туристичної галузі – туристичних операторів. Така компетенція характеризується не лише загальнодозвільним типом правового регулювання, а й необхідністю отримання спеціального дозволу, а саме: спеціальному дозволі щодо організації та забезпечення створення туристичного продукту, реалізації та надання туристичних послуг; посередницької діяльності із надання характерних та супутніх послуг організації та забезпечення створення туристичного продукту, реалізації та надання туристичних послуг; посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг, який встановлює спеціальні обмеження у вигляді необхідності отримання ліцензії, що є наслідком застосування механізму реалізації публічних інтересів, спрямованих у загальному порядку на забезпечення дотримання конституційного права на підприємницьку діяльність, а в конкретизованому порядку – на захист прав споживачів.

Концептуально державна підтримка туристичної діяльності може полягати в ефективному правовому забезпеченні регіональної кластерної моделі, що має передбачати законодавче закріплення системи гарантованого доступу суб'єктів туристичної діяльності до кредитних ресурсів через підготовку програмних документів, що сприятимуть реалізації соціальних аспектів, зокрема в депресивних регіонах.

З урахуванням важливості туристичної діяльності для розвитку економіки України необхідно розглянути можливість створення державою більш сприятливих умов для туристичного бізнесу. З цієї метою слід вважати за

доцільне розробку окремих законодавчих актів, у яких на підставі ґрунтовного економічного і правового аналізу встановлюватимуться конкретні заходи щодо такої підтримки: пільгові режими оподаткування та кредитування окремих суб'єктів цієї діяльності, що відповідатимуть певним критеріям; підтримка з боку держави та органів місцевого самоврядування у вигляді створення інфраструктури; запровадження пільгового режиму інвестування, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Квартальнов В. А. Туризм / В. А. Квартальнов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_tourism/kvartalnov_tourism10.htm.
2. Черевичко Т. В. Экономика туризма : учеб. пособие / Т. В. Черевичко. – 2-е изд. – М. : Изд.-торг. корпорация «Дашков и К°», 2012. – 264 с.
3. Шепелюк С. І. Особливості становлення та розвитку туристичної індустрії в Україні / С. І. Шепелюк // Вісн. ДІТБ. – 2013. – № 17. – С. 262–268.
4. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : навч. посіб. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.
5. Ukrstat.org – публікація документів Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/metaopus/2015/1-2_03_12_03_2015.htm.
6. Зінченко О. В. Правовий статус суб'єктів туристичної діяльності як основа національного туристичного законодавства / О. В. Зінченко // Наук. часоп. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право : зб. наук. пр. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. 7. – С. 128–133.
7. Сборник информационно-методических материалов в сфере туризма в Архангельской области. – 2012/Агентство по туризму и международному сотрудничеству Архангельской области, ГБОУ СПО АО «Архангельский педколледж» – Архангельск, 2012. – 92 с.
8. Пашков В. М. Правове регулювання обігу лікарських засобів / В. М. Пашков. – К. : МОРІОН, 2004. – 160 с.
9. Венгер В. Особливості взаємодії економічної політики держави та ринкової економіки: історичний аспект / В. Венгер // Економічний аналіз : зб. наук. пр. / Терноп. нац. екон. ун-т ; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Вид.-поліграф. центр Терноп. нац. екон. ун-ту «Економічна думка», 2011. – Вип. 9, ч. 2. – 439 с.
10. Задохайло Д. Стратегія держави в системі законодавчого регулювання економічних відносин / Д. Задохайло // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 1(44). – С. 129–138.

REFERENCES

1. Kvartalnov V. A. Turizm. Retrieved from: http://tourlib.net/books_tourism/kvartalnov_tourism10.htm

2. Cherevichko T. V. (2012). *Ekonomika turizma*. M. Izdatel'sko-torgovaya korporatsiya «Dashkov i K°».
3. Shepeliuk S. I. (2013). *Osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku turystychnoi industrii v Ukraini*. Visnyk DITB. 17.
4. Kyfiak V. F. (2003). *Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini*. Chernivtsi. Knyhy-XXI.
5. Ukrstat.org – publikatsiia dokumentiv Derzhavnoi Sluzhby Statystryky Ukrainy. Retrieved from: https://ukrstat.org/uk/metaopus/2015/1-2_03_12_03_2015.htm.
6. Zinchenko O. V. (2009). *Pravovyi status subiektiv turystychnoi diialnosti yak osnova natsionalnogo turystychnoho zakonodavstva*. Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 18. *Ekonomika i pravo*. Vypusk 7.
7. *Sbornik informatsionno-metodicheskikh materialov v sfere turizma v Arhangel'skoy oblasti (2012)*. Agentstvo po turizmu i mezhdunarodnomu sotrudnichestvu Arhangel'skoy oblasti. GBOU SPO AO «Arhangel'skiy pedkolledzh».
8. Pashkov V. M. (2004). *Pravove rehuliuвання obihu likarskykh zasobiv*. K. MORION.
9. Venher V. (2011). *Osoblyvosti vzaiemodii ekonomichnoi polityky derzhavy ta rynkovoї ekonomiky: istorichniy aspekt*. *Ekonomichniy analiz*. Vyp. 9. Chastyna 2.
10. Zadykhailo D. (2006). *Stratehiia derzhavy v systemi zakonodavchoho rehuliuвання ekonomichnykh vidnosyn*. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 1(44).

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016.

Е. С. ГНЕДИК

соискатель кафедры хозяйственного права Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков

ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА РЫНКА ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ ПО СУБЪЕКТНОМУ СОСТАВУ

Исследовано состояние и перспективы развития туристической отрасли в аспекте правового обеспечения туристической деятельности и субъектного состава ее участников. Проанализированы требования Закона Украины «О туризме» относительно обеспечения защиты прав отдельных участников рынка туристических услуг и осуществления туристической деятельности в целом, обращено внимание на относительную действенность созданных в результате проведения административных реформ механизмов реализации указанных законодательных положений по осуществлению государственного контроля за туристической деятельностью. Обращено внимание на хозяйственную компетенцию туристических операторов и туристических агентов.

Ключевые слова: туристическая отрасль, туристическая деятельность, туристический продукт, туристическая индустрия, туристические услуги.

Ye. S. HNEDYK

PhD. Student of the Economic Law Department, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

A LEGAL DESCRIPTION OF THE TOURIST SERVICES MARKET FOR THE SUBJECT COMPOSITION

Problem setting. Modern tourism is a sphere of socio-economic complex, which in many countries has become an industry that is booming. It's natural that the tourist industry has become increasingly important for economic and social development of our state. The state must provide for effective legal regulation of tourist relations.

Recent research and publications analysis. O. M. Vinnyk, V. V. Dobrovolska, D. V. Zadykhailo, V. K. Mamutov, V. M. Pashkov, V. V. Rieznikova, V. A. Ustymenko, O. V. Shapovalova, V. S. Shcherbyna explored the problems of legal regulation of certain types of activities and services. However, these scientists usually didn't touch features of implementation of economic activity in the tourism industry.

Paper objective. The article purpose is to study the economic and legal characteristics of the tourism market by establishing subjective characteristics of individual members of tourism activities.

Paper main body. The tourism industry, tourism product, tourism service, tourism characterize one phenomenon – tourism activities, and this phenomenon requires its economic and legal definitions.

According to article 5 of the law of Ukraine «About tourism» the participants of the relations arising in the implementation of tourism activities are legal entities and individuals who create the tourist product, provide travel services or carry out mediation activity on providing distinctive and related services, as well as citizens of Ukraine, foreigners and stateless persons in whose interests tourism activities carried out.

In the analysis of the legal status of tourism operators it is necessary to pay attention to the fact that the tour operator can only be a legal entity. It expresses the volume of economic competencies of tourism operators and sets limitations on their legitimacy. The total capacity as tour operators and travel agents realized through state registration, but legislator limits the special economic competence tourism operators for the subject composition, and the necessity of obtaining license.

Conclusions of the research. Tourist activity is a kind of economic activities aimed at providing tourism services and production and sale of goods intended for persons engaged in tourism services.

State support of tourism activities conceptually may be effective legal provision of regional cluster model. With this purpose the development of specific legislative acts which will establish on the basis of detailed economic and legal analysis specific measures of such support should be considered appropriate.

Short Abstract for an article

Abstract. The author investigated the status and prospects of tourism industry in terms of legal support tourism and subject composition of its members. The article are analyzed the requirements of the Law of Ukraine « About tourism» regarding the protection of the rights of individual participants travel market and the implementation of the tourist activity in General, with special attention to the relative effectiveness is created as a result of administrative reforms of the mechanisms of implementation legislative provisions concerning state control of tourist activities. The author focused attention on the economic competence of tour operators and travel agents.

Key words: the tourism industry, tourist activity, tourist product, tourist industry, tourist services.